

FM: Pēc ierobežojumu mīkstināšanas nodokļu ieņēmumi turpina augt

Publicēts: 28.09.2020.

[Jaunami](#)

Konsolidēto kopbudžetu šogad būtiski ietekmējusi COVID-19 pandēmija. Kopbudžeta ieņēmumi šā gada astoņos mēnešos ir par 82,2 miljoniem eiro jeb 1,1% zemāki nekā pērn attiecīgajā periodā, bet izdevumi pieauguši par 554,8 miljoniem eiro jeb 7,9%, tādējādi kopbudžetā, salīdzinot ar 2019. gada attiecīgo periodu, par 637 miljoniem eiro pasliktinājusies bilance. Šā gada janvārī-augustā kopbudžetā bija 40,2 miljonu eiro deficīts, pretstatā 596,8 miljonu eiro pārpalikumam pērn attiecīgajā periodā. Būtiskās izmaiņas skaidrojamas ar COVID-19 izplatības mazināšanai noteikto ierobežojumu ietekmi uz ekonomiku, kā rezultātā par 537,4 miljoniem eiro no plānotā atpalika kopbudžeta nodokļu ieņēmumi. Savukārt straujāku nekā plānots izdevumu piegumu noteica valdības apstiprinātie pasākumi uzņēmumu un iedzīvotāju atbalstam, kā arī pieaugums bezdarbnieku un slimības pabalstos. Vienlaikus kopš lielākā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu krituma maijā (par 17,9% pret 2019. gada maiju) situācija kopbudžetā ir uzlabojusies un augustā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi bija jau par 3% augstāki nekā 2019. gada augustā.

Kopbudžeta ieņēmumi astoņos mēnešos bija 7 569,6 miljoni eiro, to samazināšanās skaidrojama ar zemākiem nodokļu ieņēmumiem, kas janvārī-augustā veido 5 771,8 miljonus eiro, kas ir par 65,3 miljoniem eiro jeb 1,1% mazāk nekā attiecīgajā periodā pērn. Ieņēmumu samazinājums vērojams faktiski visiem nodokļiem, ko ietekmēja ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības samazinājums šogad. Vienīgi šogad būtiski palielinājušies ieņēmumi no uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN), astoņos mēnešos sasniedzot 145,7 miljonus eiro, ņemot vērā, ka UIN ieņēmumu līmenis pērn pēc reformas ieviešanas bija ļoti zems (2019. gada janvārī-augustā 18,1 miljons eiro). Ja neņem vērā UIN ieņēmumu svārstības reformas rezultātā, visu pārējo nodokļu ieņēmumi šā gada astoņos mēnešos faktiski bija par 192,9 miljoniem eiro jeb 3,3% zemāki nekā 2019. gada attiecīgajā periodā.

Galvenokārt nodokļu ieņēmumi šogad samazinājušies krīzes vissmagāk skartajās nozarēs – izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi, transports un uzglabāšana, māksla, izklaide un atpūta. Būtisks samazinājums nodokļu ieņēmumos, salīdzinot ar 2019. gadu, vērojams arī būvniecības nozarē. Tas lielā mērā skaidrojams ar reversās pievienotās vērtības nodokļa (PVN) maksāšanas kārtības atcelšanu šogad būvmateriāliem, kas ietekmēja PVN atmaksu pieaugumu. PVN ieņēmumiem kopbudžetā no visiem nodokļiem bijis nomināli arī vislielākais kritums, samazinoties par 98,7 miljoniem eiro jeb 5,9%. Savukārt sociālās apdrošināšanas iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi kopbudžetā saņemti par attiecīgi 33,5 miljoniem eiro jeb 1,8% un 24,8 miljoniem eiro jeb 2,1% zemākā apmērā nekā pērn janvārī-augustā. To ietekmēja nodarbināto skaita samazināšanās, darbinieku atalgojuma aizstāšana ar dīkstāves pabalstiem, kā arī ar IIN diferencētā neapliekamā minimuma un atvieglojumu par apgādībā esošu personu celšana.

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns astoņos mēnešos izpildīts par 91,5% un ieņēmumi nerasniedza plānoto par 537,4 miljoniem eiro. Jāatzīmē, ka uzņēmumi, ekonomiskajai situācijai pasliktinoties, šogad ļoti aktīvi ir izmantojuši iespējas pagarināt nodokļu samaksas termiņus. No marta vidus līdz septembra vidum Valsts ieņēmumu dienests apstiprinājis pagarinājumus 264 miljonu eiro apmērā, tostarp daļu arī sadalot ar atmaksu trīs gadu periodā. Lielākā nodokļu ieņēmumu plāna neizpilde kopbudžetā ir PVN (-256,9 miljoni eiro jeb -13,9%) un sociālās apdrošināšanas iemaksām (-135 miljoni eiro jeb -6,8%), tāpat arī akcīzes nodoklim (-100,1 miljoni eiro jeb -12,7%) un UIN (-45,3 miljoni eiro jeb -23,7%). Savukārt IIN ieņēmumi par 40 miljoniem eiro jeb 3,6% pārsniedza plānoto apmēru, kas skaidrojams ar augsto plāna pārpildi janvārī-februārī, ko veidoja augošais darba ienākumu līmenis 2020. gada sākumā, kad vēl COVID-19 situācija nebija attīstījusies, tāpat arī norēķini gada sākumā par 2019. gada decembrī veiktajiem dividenžu maksājumiem.

Kopbudžetā tuvu iepriekšējā gada astoņu mēnešu līmenim saņemti ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi (+1,3%) un nenodokļu ieņēmumi (+0,7%), veidojot attiecīgi 1 044,8 miljonus eiro un 512,3 miljonus eiro. Nenodokļu ieņēmumu plāns valsts pamatbudžetā pārskata periodā tika pārsniegts par 23,6 miljoniem eiro jeb 5,7%, jo augstāki ieņēmumi saņemti no valsts

kapitālsabiedrību dividendēm, vienai kapitālsabiedrībai iekļaujot arī UIN daļu, kā arī neplānoti ieņēmumi no noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas.

Labā IIN plāna izpilde ietekmējusi pašvaldību budžeta bilanci. Pārskata periodā valsts budžetā bija 149,8 miljonu eiro deficīts, bilancei pasliktinoties par 647,6 miljoniem eiro, salīdzinot ar 2019. gada astoņiem mēnešiem. Turpretī pašvaldību budžetā veidojies 109,7 miljonu eiro pārpalikums, kas bija par 10,6 miljoniem eiro vairāk nekā 2019. gada janvārī-augustā. Jāatzīmē, ka pašvaldību budžetā bilances uzlabošanas sekmēja samazinājums preču un pakalpojumu, kā arī kapitālajos izdevumos.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumi astoņos mēnešos bija 7 609,8 miljoni eiro. Salīdzinājumā ar 2019. gada attiecīgo periodu tie veikti par 554,8 miljoniem eiro jeb 7,9% lielākā apmērā. Izdevumu pieaugums vērojams valsts pamatbudžetā un speciālajā budžetā, bet pašvaldību budžetā to līmenis ir zemāks nekā pērn. Kopbudžetā jāizceļ subsidiju un dotāciju pieaugums par 319,1 miljonu eiro jeb 24,7%, veidojot 1 610,5 miljonus eiro, tāpat arī izdevumu pensijām un sociālajiem pabalstiem kāpums kopumā par 285,1 miljonu eiro jeb 13,6%, sasniedzot 2 381,1 miljonu eiro. Mērens pieaugums, kas bija arī plānots, kopbudžetā vērojams izdevumiem atļūdzībai. Tie bija par 43,7 miljoniem eiro jeb 2,6% lielāki nekā pērn janvārī-augustā, veidojot 1 719,5 miljonus eiro.

Tikmēr zemāki izdevumi kopbudžetā bija vairākās citās izdevumu grupās. Nomināli lielākais samazinājums bija kapitālajiem izdevumiem, kas bija par 58 miljoniem eiro jeb 8,9% mazāki nekā pērn astoņos mēnešos un veidoja 593,5 miljonus eiro. Tāpat zemāki nekā pērn kopbudžetā bija izdevumi precēm un pakalpojumiem, arī iemaksām Eiropas Savienības (ES) budžetā, starptautiskajai sadarbībai un procentu izdevumi. Izdevumu samazinājumu, īpaši precēm un pakalpojumiem un kapitālajiem ieguldījumiem, ietekmēja norises pašvaldību budžetā. Izdevumi precēm un pakalpojumiem pašvaldību budžetā samazinājušies par 50,4 miljoniem eiro jeb 12,8%, samazinoties izdevumiem par komunālajiem pakalpojumiem, apkuri, veicot attālināto darbu pandēmijas apstākļos. Savukārt kapitālie izdevumi pašvaldību budžetā sarukuši tieši pamatfunkciju veikšanai. Tas lielā mērā skaidrojams ar aizņemšanās ierobežojumiem, jo līdzekļus Valsts kasē var aizņemt tikai ES fondu projektu īstenošanai un pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūrai. Līdz ar to ES fondu projektu īstenošanai kapitālie izdevumi pašvaldību budžetā saglabājušies pamatā 2019. gada līmenī. Taču jāatzīmē, ka COVID-19 apstākļos pašvaldībām tika paplašinātas iespējas aizņemties augstas gatavības investīciju projektiem, kuru īstenošana plānojama šā gada pēdējos mēnešos un nākamajā gadā.

Subsidiju un dotāciju pieaugumu kopbudžetā ietekmēja 145 miljonu eiro piešķiršana ALTUM, lai novirzītu to uzņēmumu atbalstam COVID-19 seku pārvarēšanai. Tāpat palielinājies subsidiju un dotāciju apmērs ārstniecības iestādēm, tostarp COVID-19 ierobežošanai, kā arī vairākām citām nozarēm.

Izdevumi pensijām un sociālajiem pabalstiem kopbudžetā pieauguši saistībā ar pērn oktobrī veikto pensiju indeksāciju, veicot dīkstāves pabalstu izmaksu, tāpat pieaugot izdevumiem par īstermiņa pabalstiem, īpaši bezdarbnieka un slimības pabalstiem. Atsevišķi pensijām gada pirmajos astoņos mēnešos izdoti 1 537,8 miljoni eiro, kas bija par 129,1 miljonu eiro jeb 9,2% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā un kopumā atbilst plānotajam apjomam. Izdevumi pārējiem pabalstiem pārskata periodā palielinājās par 156,1 miljonu eiro jeb 22,7%, veidojot 843,3 miljonus eiro, no kuriem 53,7 miljoni eiro izlietoti dīkstāves pabalstiem. Nozīmīgs pieaugums bijis izdevumiem bezdarbnieka un slimības pabalstiem, ietekmējot situāciju valsts speciālajā budžetā, samazinot pārpalikumu par 206,5 miljoniem eiro salīdzinājumā ar pērnā gada janvārī-augustu.

Izdevumi bezdarbnieka pabalstiem valsts speciālajā budžetā šā gada janvārī-augustā bija par 19,6 miljoniem eiro jeb 22,6% augstāki nekā pērn attiecīgajā periodā. Faktiski pieaugums izdevumos bezdarbnieka pabalstiem ir vēl augstāks, ņemot vērā, ka jūlijā 17 miljoni eiro bezdarbnieka pabalstiem tika izmaksāti no valsts pamatbudžeta. Atbilstoši Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem reģistrētā bezdarba līmenis augusta beigās Latvijā bija 8,2%, bet pērn attiecīgajā periodā 5,9%, attiecīgi būtiski audzis šī pabalsta saņēmēju skaits. Tāpat NVA dati liecina, ka bezdarbnieku skaits pieaudzis nozarēs ar vislielāko COVID-19 ietekmi – izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi, transports un uzglabāšana, tāpat arī tirdzniecība un citas nozares. Izdevumi slimības pabalstiem valsts speciālajā budžetā veikti par 26,8 miljoniem eiro jeb 20,1% vairāk nekā pērn janvārī-augustā, kas ir krietni virs plānotā līmeņa. Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) datiem vidēji par vairāk nekā 10% pieaudzis izmaksātā vidējā pabalsta apmērs dienā, tāpat aptuveni par 10% pieaudzis arī apmaksāto dienu skaits uz vienu gadījumu jeb slimošanas ilgums, īpaši sākot ar maiju. VSAA informācija arī liecina, ka lielākais pabalsta saņēmēju īpatsvars ir vienkāršo profesiju pārstāvjiem, kas varētu norādīt arī uz zemāku veselības aprūpes pieejamību mazāk nodrošinātajiem.

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-pec-ierobejojumu-mikstinasanas-nodoklu-ienemumi-turpina-augt>